

*Харитонов Є. О.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ МИХАЙЛЮК ГАЛИНИ ОЛЕГІВНИ «ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З КОМЕРЦІЙНИХ ПОЗНАЧЕНЬ»¹

Як відомо економічне, політичне, культурне чи будь-яке інше цивілізоване співіснування нашої держави з країнами світу, насамперед Європейською спільнотою, передбачає сприйняття та імплементацію міжнародних стандартів у галузі інтелектуальної власності, які напрацьовувалися століттями та передбачають певні правила поведінки в міжнародній торгівлі, захисті прав та інтересів авторів і власників охоронних документів у галузі інтелектуальної власності.

Становлення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави потребує активізації наукового пошуку, результатом якого є глибокі теоретико-практичні дослідження, спрямовані на виявлення, так званих, «білих плям» у правовій науці та їх подальше усунення. Таким чином сучасний розвиток юридичної науки ставить перед собою конкретні завдання, які визначаються різними факторами і процесами, що відбуваються в державі. До таких завдань слід віднести і дослідження зарубіжного досвіду регулювання окремих інститутів права інтелектуальної власності.

Оновлена концепція ЦК України щодо об'єктів права інтелектуальної власності вимагає перегляду низки усталених уявлень щодо поняття, сутності, класифікації та функціональної складової комерційних позначень. Існує суттєва потреба заповнити прогалини у наукових розвідках комерційних позначень на сучасному етапі, дослідити підстави для їхньої класифікації та встановити специфіку статичної і динамічної відповідних цивільно-правових відносин.

Знайомство з монографією Г.О. Михайлюк «Право Європейського Союзу з комерційних позначень» дозволяє дійти висновку про те, що її авторка змогла використати значний практичний досвід, про що свідчать наукові положення і пропозиції, сформульовані у виданні (особливо показовим у цьому аспекті є четвертий розділ), а сама робота представляє науковий інтерес, і безумовно є актуальною і своєчасною.

Авторка зазначає той факт, що серйозні проблеми створення надійної та ефективної системи охорони та захисту права інтелектуальної власності, недоліки її функціонування істотно вплинули на національний науково-технічний і творчий потенціал, і, таким чином, призвели до ускладнень відносин України з провідними державами світу (с. 6).

Г.О. Михайлюк за мету своєї монографії має комплексне, системне дослідження права комерційних позначень; визначення особливостей їх цивільно-правового регулювання; розробку теоретичних положень, практичних рекомендацій, спрямованих на подальше вдосконалення законодавства, що регулює досліджувані об'єкти права інтелектуальної власності з урахуванням міжнародного досвіду в даній сфері. Ця мета логічно зумовила відповідну структуру і зміст праці. Більшість із тем

досі не були широко висвітлені в науковій літературі з цивільного права. Зокрема, це стосується питань неправомірного використання комерційних позначень через мережу Інтернет (європейський досвід правового регулювання) (с. 284–299); порівняльно-правового аналізу судової практики країн-членів Європейського Союзу та Європейського суду справедливості щодо настання відповідальності сторін у справах про порушення прав на комерційні позначення (с. 299–312).

Так, у першому розділі «Теоретико-методологічні засади права Європейського Союзу та України з комерційних позначень» проаналізовано основні філософські підходи, методологію інституту комерційних позначень. Досліджено правову природу, роль, значення інституту комерційних позначень. У цьому контексті вивчено міжнародно-правові норми, які регламентують право комерційних позначень, проаналізовано наукові погляди на природу права ЄС, викладені в міжнародно-правовій літературі, джерела правового регулювання права комерційних позначень.

Крім того, у першому розділі Михайлюк Г. О. вірно зазначає, що як у межах доктрини, так і в сфері нормотворчості спостерігається незбалансоване висвітлення правового режиму, а також тлумачення сутності права комерційних позначень. Відносини у сфері використання окремих розрізняльних позначень (зокрема торговельних марок) вже протягом тривалого часу є предметом нормативного впорядкування та наукового дослідження, стосовно інших (комерційних найменувань і географічних зазначень) – наразі спостерігається лише формування правових норм щодо їхнього застосування. Правовий режим інших комерційних позначень (наприклад, доменних імен) досі не отримав належного законодавчого закріплення.

Важливе місце посідає другий розділ «Комерційні позначення як інститут цивільного права Європейського Союзу», який структурно поділяється на три підрозділи і присвячений аналізу права ЄС та законодавства держав-членів ЄС щодо окремих різновидів комерційних позначень та практики його застосування. Науковий інтерес у цьому розділі становлять, зокрема, визначення правової природи комерційних позначень та їх місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності.

У другому розділі також проаналізовано основні наукові підходи до визначення функцій комерційних позначень (індивідуалізуючої (дистинктивної, розрізняльної), рекламної, інформаційної (інформативної), рекламно-інформаційної, патентно-правової, охоронної, заборонної, гарантійної якості (гарантії походження товару), комунікативної, інвестиційної та забезпечувальної) (с. 174–192).

У праці наголошується, що в усьому світі комерційні позначення вважаються невід'ємними факторами підвищення конкурентоспроможності продукції та захисту від недобросовісної конкуренції. Вони отримали правову охорону як об'єкти права

¹ *Право Європейського Союзу з комерційних позначень: монографія / Г.О. Михайлюк. – К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрн України, 2016. – 326 с.*

інтелектуальної власності, що вказують на походження, якість чи репутацію товарів або послуг.

У третьому розділі монографії «Реалізація суб'єктивного права на комерційні позначення» розкрито сутність реалізації суб'єктивного права на комерційні позначення, а саме використання (с. 193–234) та розпорядження (с. 234–251) комерційними позначеннями, дотримання права та правомочність заборони власниками комерційних позначень (с. 251–263).

Окремо слід зазначити про, як доречно вказує сама авторка, наявність функціонального призначення та специфіки конструкції суб'єктивного права, що зумовлюють особливу охорону комерційних позначень, самостійну стосовно об'єктів авторського та патентного права (с. 196).

У четвертому розділі успішно проводиться порівняльний аналіз судової практики країн-членів Європейського Союзу та Європейського суду справедливості щодо настання відповідальності сторін у справах про порушення прав на комерційні позначення, вносяться обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення законодавства.

Цікавим і корисним є загальний огляд законодавства Європейського Союзу у сфері охорони інтелектуальної власності. Зокрема, у тексті містяться відсилки до практики, здійснюється ґрунтовний аналіз судових рішень, що виникають з ІТ-відносин.

Дослідження правових основ регулювання та функціонування права комерційних позначень у Європейському Союзі становить науковий інтерес в тому аспекті, що у вітчизняній цивілістиці останнім часом лише робляться перші кроки у на-

прямі наукового осмислення правової природи, місця та системи права комерційних позначень.

Слід зазначити, що цінність даної роботи, між іншим, полягає ще й у тому, що авторка вдало проводить порівняльний аналіз норм, що регулюють комерційні позначення (торговельні марки, географічні зазначення, комерційні найменування та доменні імена) у Франції, Великій Британії, Німеччині, Австрії, Нідерландах, Польщі, Швеції, Португалії та Фінляндії.

Структурна побудова монографії Михайлюк Г.О. є логічно правильною. У цілому монографічне дослідження завершена наукова праця, з аналізом міжнародних угод, директив та конвенцій, спеціального законодавства і судової практики України, держав-членів ЄС, позицій наукової доктрини, обґрунтуванням власних поглядів на вирішення поставлених завдань і доцільності внесення пропозицій щодо змін і доповнень у законодавство України.

Отже, ознайомлення з монографією дозволяє говорити про її безперечну значущість й актуальність, належну наукову новизну й обґрунтованість; у ній здійснено загальнотеоретичний аналіз широкого кола питань щодо природи, змісту та видів комерційних позначень.

Загалом, незважаючи на окремі дискусійні моменти, які властиві кожній науковій праці, «Право Європейського Союзу з комерційних позначень» є корисним науково-практичним виданням. Авторка узагальнила значний юридичний досвід, зробивши тим самим суттєвий крок у напрямку вирішення правових наукових і практичних проблем.